

Вашак Оксана Олексіївна 

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Україна

Мартиненко Людмила Сергіївна

здобувач вищої освіти психолого-педагогічного факультету
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Україна

Завийборода Наталія Сергіївна

здобувач вищої освіти психолого-педагогічного факультету
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Україна

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РЕГІОНАЛЬНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ УКРАЇНСЬКОГО ПИСАНКАРСТВА ЯК ЗАСОБОМ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Реформи, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність виховання національно свідомих громадян, які будуть справжніми та відданими патріотами своєї держави. Упровадження нових підходів до виховних систем, форм і методів національного виховання дітей дошкільного віку, повинні відповідати сучасним потребам розвитку особистості та сприяти її всебічному розвитку.

Нормативно-правові документи, що регламентують освітню діяльність закладів дошкільної освіти наголошують на важливості та потребі здійснення національного виховання дітей. Так, у Законі України «Про дошкільну освіту», «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді», Державному стандарті дошкільної освіти, програмах «Дитина», «Впевнений старт», «Українське дошкілля» та інших окреслені стратегічні завдання виховання у дітей дошкільного віку любові до Батьківщини на основі національних і загальнолюдських цінностей. У Базовому компоненті дошкільної освіти наголошується, що формування у дошкільників народознавчої компетентності передбачає прилучення дитини до системи цінностей, культури і традицій українського народу [1, с.5].

Важливе місце у системі засобів національного виховання дошкільників посідає народне мистецтво, яке унікальним чином інтегрує у собі побутові, мистецькі та педагогічні традиції. У невичерпній спадщині духовної культури нашого народу є особлива, винятково важлива її частина – українське писанкарство, яке здавна привертає увагу дослідників неповторністю орнаментування, розписом та специфікою виготовлення, що упродовж століть панували в уяві нашого народу, пробуджуючи фантазію і спонукаючи до унікальної національної творчості.

Традиція розписування яєць на Великодні свята передавалися в усній формі з покоління до покоління, починаючи з Трипільської культури, прийняття Київською Руссю християнства майже до середини XIX століття і тільки наприкінці його, почали з'являтися перші наукові вивчення. Дохристиянська традиція сакрального розпису писанок на Великодні Свята дійшла майже до наших днів. Тому мистецтво писанки здавна привертало увагу етнографів, науковців, фольклористів. Перші науково-етнографічні розвідки про особливості розпису великодніх яєць здійснили українські дослідники-етнографи І. Гургула, М. Кордуба, М. Скорик, М. Сумцов, С. Таранущенко, В. Шухевич, В. Щербаківський тощо. У 1874 р. вперше звернув увагу на важливе значення писанкових зорів при вивченні українського орнаменту антрополог Хведір Вовк [2, с.336], а у 1881 р.

видав свою наукову розвідку «Писанки» професор М. Сумцов [5, с.49], яку пізніше доопрацювали науковці В. Щербаківський [57, с.28] та С. Таранущенко [6, с. 449]. У середині ХХ ст. науковці Е. Беняшівський, П. Литвинова, О. Воропай, С. Килимник та інші розкрили національне значення писанки в українських традиціях та обрядах. Ознайомлення дошкільників з декоративно-прикладним мистецтвом, народними ремеслами як засобом національного виховання висвітлено у сучасних дослідженнях А. Богуш, Т. Дубіч, Є. Лозинської, Н. Лисенко та інших.

Актуальність проблеми дослідження полягає у тому, що сучасний період розвитку суспільства відкриває широкі можливості для оновлення змісту освіти на основі принципу народності, що дозволяє реалізовувати головні завдання національного виховання. Однак, проблема ознайомлення дошкільників з особливостями українського писанкарства як засобом національного виховання залишається недостатньо вивченою. Попри значну кількість праць, присвячених різним аспектам національного виховання дітей засобами декоративно-прикладного мистецтва, на сьогодні відсутнє наукове дослідження, в якому б було цілісно представлено методика ознайомлення дошкільників з особливостями українського писанкарства як засобом національного виховання. На нашу думку, залучаючи дітей до скарбниці національної матеріальної й духовної культури, вони набувають уявлень про історію, культуру, традиції, звичаї та обряди українського народу.

Сьогодні визначено етнографічні райони писанкарства [3, с.232]. Більш узагальненим є регіональний розподіл, здійснений Т. Васильєвою: писанки Наддніпрянщини, Поділля, Полісся, Волині, Прикарпаття, Карпат. Детальний аналіз регіональної специфіки українських писанок розкрито дослідницею В. Манько у праці «Українська народна писанка», де наочно продемонстровано локальну спорідненість і характерні риси візерунків різних регіонів, зокрема Київщини, Полтавщини, Харківщини [4, с.60]. Як бачимо, в українській народній писанці знайшли відображення явища історичного буття, а також відтворено своєрідність та специфічний стиль різних етнічних територій країни. Здійснюючи характеристику регіональних особливостей українського писанкарства ми можемо стверджувати про його неповторність на кожній етнічній території України.

Українське писанкарство різних етнічних територій, особливі знаки, які символізують любов до природи, людей, світу сприяють емоційному піднесенню дітей. На нашу думку, вивчення регіонального орнаменту писанкового мистецтва, допомагає розвинути у дитини художній смак, здатність тонко і точно сприймати властивості та явища навколишнього світу, вміння спостерігати та аналізувати. Окрім того, регіональні особливості українських писанок допомагають дітям зрозуміти, як саме народні митці відтворювали навколишній світ, втілювали певні ідеї за допомогою образів, символів, знаків, кольорів. Лише дбайливе ставлення, починаючи з раннього дитинства, до історичних писанкових традицій і збереження регіональних особливостей, може забезпечити українському писанкарству розвиток. Ознайомлюючи дітей з писанками в освітньому просторі закладів дошкільної освіти, педагоги зможуть реалізувати першочергові завдання національного виховання.

Сьогодні мистецтво розпису писанки, є одним із найцікавіших явищ української культури, а застосування цього виду декоративно-прикладного мистецтва в освітньому просторі закладів дошкільної освіти сприяє вихованню в дітей поваги до культурної спадщини своєї країни. Вивчення творів народного декоративного мистецтва пробуджує у дітей перші яскраві образні уявлення про Батьківщину й мистецтво, сприяє вихованню національних почуттів. На нашу думку, саме українські народні традиції, звичаї, обряди є найкращим засобом ознайомлення дошкільників з писанкарством.

Народний досвід національного виховання завжди підкреслював роль українських традицій, звичаїв, обрядів та декоративно-прикладного мистецтва у формуванні практичних навичок у дітей. Найважливішою умовою, що забезпечує підвищення ефективності знань з основ писанкарства, вважається залучення дітей дошкільного віку до

практичної діяльності, яка максимально уможлиблює самостійну активність і творче ставлення до власних виробів. Досягти такої мети у освітньому просторі ЗДО можливо за таких умов: відповідність традиціям українського писанкарства; відповідність технології виготовлення традиційної писанки; відповідність технології виконання орнаменту, характерних для української писанки певного регіону.

Роль української писанки у вихованні та розвитку дошкільників, неможливо переоцінити. Адже під час роботи дітей з писанками на заняттях з народознавства, у них формуються уявлення про народну символіку, традиції розписування писанок як оберегу, виховується інтерес до декоративно-прикладного мистецтва України, зосередженість, бажання вкласти частину своєї праці. Окрім того, у дітей розвивається дрібна моторика пальців рук, формуються уявлення про кольори, їх відтінки, що сприяє сенсорному вихованню, розвиваються психічні процеси: увага, пам'ять, мислення; поповнюється та розширюється словниковий запас слів; закріплюються знання про рослинний та тваринний світ, а також про геометричні фігури, лічбу.

Висновки. Отже, писанки, є важливою складовою української культури та народних традицій, яка формує почуття приналежності до свого народу, його традицій, мистецтва, історії. У дітей виготовлення писанок, розвиває не лише творчість, а й естетичні смаки, формує шанобливе ставлення до праці, народних ремесел, вчить пишатися етнонаціональними традиціями. Українське писанкарство має великий виховний потенціал і може виступати головним засобом національного виховання дошкільників.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. Київ: Мистецтво, 1995. 336 с.: іл.
3. Культура і побут населення України: Навч. посібник / [Наулко В., Артюх Л., Горленко В. та ін.]. 2-е вид., доп. та перероб. Київ: Либідь, 1993. 288 с.; іл.
4. Манько В. Українська народна писанка. Львів, Свічадо, 2008. 81 с.
5. Сумцов Н.Ф. Писанки. – К.: тип. Г.Г. Корчак-Новицького, 1891. – 49 С. (из. ред. журн. «Киев. Старина»). В т.ч. слобожанская писанка.
6. Таранущенко С. Українські писанки, як пам'ятки народного малярства. Праці науково-дослідної кафедри історії європейської культури. 1929. Вип. 3. С. 449–454.
7. Щербаківський В. Основні елементи орнаменталії українських писанок та їх походження / В. Щербаківський. Прага, 1925. 28 с.